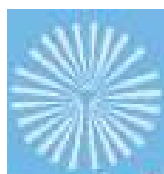

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته زبان و ادبیات فارسی

دانشکده علوم انسانی
گروه علمی زبان و ادبیات فارسی

عنوان پایان نامه:

فهرست توصیفی مجله ی دانشکده ادبیات تهران

از سال ۴۴-۳۲

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر پدram میرزایی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر فاطمه گوپا

نگارش:

شیریندخت سلکی

سال تحصیلی: اسفند ۱۳۸۸

سپاس گزاری

حمد و سپاس ذات پاک خدایی راست که با رحمت و سابقه‌ی لطف ازل خود بندگان را امیدوار نمود، و مجالی را در اختیار این حقیر قرار داد تا اندک سیری در زمینه‌ی فرهنگ و ادبیات و تاریخ این مرز و بوم داشته باشد. هم چنین با سپاس بیکران از اساتید ارجمند جناب آقای دکتر پدram میرزایی، جناب آقای دکتر علی محمد پیشتدار، سرکار خانم دکتر فاطمه گوپا که در فراهم آوردن این تحقیق با اخلاص و تواضع فراوان مرا یاری نمودند.

تقدیمی:

این تحقیق را به تمامی دانش اموختگان و ادب دوستان تقدیم میکنیم.

خدایا ز عفو مکن ناامید

بضاعت نیاوردم الا

چکیده

مجلات ادبی دانشکده‌ی تهران با رعایت نوین‌ترین اسلوب و روش‌های تحقیق اطلاعات علمی و ادبی در ایران تهیه شده و یکی از منابع با ارزش در زمینه‌ی مطالعات ادبی به شمار می‌آیند. اهمیت مقاله‌های این مجلات از دیدگاه‌های ذیل قابل بررسی و تحلیل است:

۱- از لحاظ محتوا و موضوعات مقالات مجلات ادبی

۲- از نظر اینکه اغلب نویسندگان این مقالات از نام‌آوران ادبیات معاصر و دارای آثار بی‌شمار

ادبی می‌باشند

۳- بررسی سیر نگارش ادبی مجلات و مقالات ادبی و زبان آنها

۴- فراهم نمودن زمینه‌ی مقایسه‌ی کمی و کیفی مقالات ادبی مجلات با نوشته‌های دوره‌های قبل

و سال‌های جاری ...

در این تحقیق با شیوه‌ی کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای کیفی اقدام به تهیه‌ی خلاصه و فهرست توصیفی در مورد مقالات شده است و در ادامه فهرست‌های متعدد شامل فهرست نام نویسندگان، موضوعی، سخنرانی‌ها و گزارش‌ها، مقالات ترجمه شده و در نهایت فهرست تصاویر و سایر فراهم آمده است، شاید بیشترین یافته این تحقیق آگاهی بر سیر شتابدار ادبیات در این دوره و مواجه شدن با حجم زیاد و پر محتوای مقالات است، وجود چنین پژوهش‌هایی با توجه به زمان درازی که از نگارش مجلات گذشته است برای ادب پژوهان کشورمان بیشتر احساس می‌شود.

هدف تحقیق دادن خلاصه‌ای مفید از مقالات مجله و رسیدن به سوال‌های تحقیق یعنی موضوع و

محتوا و تعداد مقاله‌ها و نام نویسندگان آنها که این منظور در پژوهش فوق محقق شده است.

واژگان کلیدی: مقاله، نویسنده، سال و شماره و صفحه، موضوع

واژگان کلیدی

مجله

دانشکده ادبیات

مقاله

سال و شماره و صفحه

مجله

دانشکده ادبیات

شماره مسلسل ۴۵

هیأت نویسندگان : استادان دانشکده ادبیات .
رئیس هیأت نویسندگان : دکتر علی اکبر سیاسی .
مدیر و محلی : دکتر محمد ابراهیم باستانی یاریزی

شماره اول سال دوازدهم

تهران ، بهار ، ماه ۱۳۴۳

تعریف مسئله و بیان سوالات اصلی تحقیق

موضوع این تحقیق فهرست توصیفی مقالات مجلات ادبی دانشگاه تهران (۱۳۴۴-۱۳۳۲) است یعنی ارائه‌ی خلاصه‌ی ای از مطالب مقالات ادبی با استفاده از منبع مورد نظر، در این تحقیق سعی شده که مقالات چندین بار با تأمل مورد مطالعه قرار گیرند و در نهایت نقاوه و چکیده‌ی ای از آنها به دست آید که اصل مطلب را تا حد امکان بیان نماید.

در نوشتن چکیده‌ی مقالات هم چنین سعی بر این بوده است که خلاصه‌ی مزبور تنها کلیتی از موضوع و محتوا به دست دهد و هیچ دخل و تصرفی در مقاله صورت نگیرد.

مجلات دانشکده‌ی ادبیات به شکل فصل نامه یعنی چهار شماره برای هر سال منتشر شده است. مسلماً طی این طریق همچون تحقیقات و کارهای علمی مشابه آن با مشکلات و سختی‌های فراوان روبه‌رو بود است. مجله در هر فصل مقالات نویسندگان حوزه‌ی ادبیات تهران را که اغلب از نام‌آوران زمان خود تا به امروز به شمار می‌آیند - چاپ نموده است.

در مجلات ادبی دانشکده‌ی تهران مقالاتی نیز در زمینه‌های روانشناسی و باستانشناسی، تاریخ و ... به چاپ رسیده که تعداد آنها کمتر از مقالات ادبی مجلات می‌باشد. نوشتن خلاصه از همه مقالات و فراهم آوردن فهرست‌های متعدد در این تحقیق در واقع پاسخی هستند برای سوالات اصلی تحقیق شامل:

۱- موضوع مقالات به چاپ رسیده در مقاله اغلب چیست؟

۲- محتوای مقالات چه بوده است؟

۳- نویسندگان مقالات چه کسانی بودند؟

۴- حجم مقالات هر سال و دوره مورد مطالعه ما (۱۳۴۴-۱۳۳۲) چه میزان است؟

ضرورت انجام تحقیق و پیشینه کار

مجلات ادبی دانشکده‌ی ادبیات دارای مقالات ژرف و متعدد از اساتید بزرگ و گرانقدر معاصر هستند که در حوزه‌ی ادبیات بسیار حائز اهمیت می‌باشند. این ضرورت به چشم می‌خورد که می‌بایست فهرست توصیفی از این مقالات به جهت کوتاه و چکیده نمودن و قابل دسترس شدن آنها مذکور صورت گیرد. با این کار پژوهشگران و نویسندگان و دانشجویان و ادبای معاصر آسان‌تر و سریع‌تر به این مقالات دست می‌یابند و آنها را مورد استفاده قرار می‌دهند. این فهرست نویسی‌ها روش‌های هستند برای آشنایی بیشتر با ادبیات معاصر و مقالات ادبی عصر حاضر و در صورت نبود چنین پژوهش‌هایی، بیم آن می‌رود که قسمت‌های از ادبیات و فرهنگ ما به دست فراموشی سپرده شود و لطمه‌ای بزرگ بر پیکره‌ی ادبیات وارد شود. قبل از این در یکی دو سال اخیر کارهای مشابه این کار در مورد مجلات یغما و دیگر مجلات صورت پذیرفته است که شایسته‌ی قدردانی هستند و مسلماً همه‌ی پژوهش‌های فوق‌راه‌تعالی و کامل هر چه بیشتر ادبیات را هموارتر می‌سازند.

سخن آخر این که با توجه به کثرت مقالات مطالعه‌ی آنها متضمن صرف وقت زیادی است و

پژوهش‌های فوق‌در واقع مصداقی هستند از این بیت مولانا:

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی بتوان چشید

هدف های تحقیق:

رسیدن به سوال های مطرح شده در تعریف مساله و نیز وصول به پاره ای از خواسته های که در بند ضرورت تحقیق به آنها اشاره شده و به طور کلی رسیدن به این اهداف:

- مطالعه ی مقالات وبه دست آوردن خلاصه ای رسا از آنها و تعیین موضوع و محتوای این

مقالات

- ارائه ی فهرست بندی های متعدد جهت تعیین نام نویسندگان ،تعدادمقالات، سخنرانی ها

وگزارش ها و ...

- بررسی کمی مقالات از نظر ادبی و غیر ادبی

ابزار و روش گردآوری اطلاعات (روش انجام تحقیق)

۱- با استفاده از روش فیش برداری (کتابخانه ای) جداگانه از فهرست مطالب هر یک از شمارگان

مجله

۲- نوشتن خلاصه‌ی مفید و نه چندان کوتاه از هر مقاله که گویای مطالب اصلی آن باشد (در اثر

مطالعه‌ی عمیق و مکرر مقالات)

۳- فیش برداری از اطلاعات هر مقاله در شاخه‌های گوناگون که بر مبنای آن فهرست‌ها تنظیم

می‌شوند.

۴- تنظیم الفبایی فهرست‌ها که در زمینه‌های متعدد تهیه شده است.

۵- کپی و تهیه دوره‌هایی از مجلات

۶- تایپ و تنظیم نهایی الفبایی

استفاده کنندگان از نتیجه‌ی پایان نامه

دانشجویان زبان و ادبیات فارسی در مقاطع مختلف (کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا)، محققین و پژوهشگران ادبی، محققین تاریخ و ادبیات معاصر و علمی دیگر چون روانشناسی و باستانشناسی، و همچنین دانشجویان روزنامه نگاری و مقاله نویسی.

علائم اختصاری

۱- صفحه‌ی پایان نامه ... (ص. پ)

۲- صفحه‌ی مجله ... (ص. م)

۳- شماره ... (ش)

۴- سال ... (س)

۵- از صفحه‌ی ای تا صفحه‌ی ای دیگر... (ص ص)

۶- مقاله ... (م)

۷- در این پایان نامه، نام نویسندگان و مترجمین و سخنرانان به همان شکلی که در مقالات ذکر شده است، آمده‌اند.

۸- املا‌ی کلمات در مجلات به شیوه‌ی قدیم و در پایان نامه به سبک جدید درج گشته است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳-۱۲۶	بخش اول : چکیده مقالات (فهرست توصیفی)
	بخش دوم: فهرست ها
۱۲۸	درامدی بر بخش دوم
۱۳۰-۱۵۱	فصل اول: فهرست نام نویسندگان
۱۵۲-۱۸۱	فصل دوم: فهرست موضوعی مقالات
۱۸۲-۱۹۱	فصل سوم: فهرست سخنرانی ها
۱۹۲-۱۹۶	فصل چهارم: فهرست گزارشها
۱۹۷-۲۰۱	فصل پنجم: فهرست مقالات ترجمه شده
۲۰۲-۲۰۸	فصل ششم: فهرست تصاویر
۲۰۹-۲۱۴	فصل هفتم: فهرست سایر
۲۱۵	بخش سوم: نمودارها ، تصاویر و نتیجه گیری
	منابع

مقدمه

ای نام تو بهترین سرآغاز

بی نام تو نامه کی کنم باز

بر اهل نظر و اطلاع پوشیده نیست که هر موسسه علمی و ادبی برای تسهیل مقاصد فنی و پیشرفت علم خود نیازمند به وسایل بسیار است. از جمله این وسایل یکی مجموعه های مرتبی است که نموداری از فعالیتهای آن موسسه در مسائل مربوط به خود باشد. دانشکده ادبیات تهران نیز از جمله این موسسات است که اشتغال به تحقیق و مطالعه و تتبع از وظایف همیشگی معلمان و استادان آن است و انتشار آن تحقیقات و مطالعات بصورت مجموعه مرتبی فوائد بسیار در بر دارد .

در این دانشکده تعلیم هر یک از شعب و مختلف فنون و علوم ادبی و فلسفی و تاریخی و جغرافیایی و باستان شناسی بر عهده یک یا چند تن از معلمان دانشمند است و آنان بنا بر وظیفه ای که در تعلیم و تدریس دارند سالیان دراز به مطالعه و ممارست در ابواب خاصی سرگرم بوده و از این راه یادداشت ها و اطلاعات و نظرهایی فراهم آورنده اند که نشر آنها بصورت مقالات و رسالات شاید خالی از فایده برای اهل تحقیق نباشد . لیکن چون تا کنون در دانشکده برای نشر این تحقیقات وسیله منظمی در دست نبود ، چندی پیش شورای دانشکده ادبیات مصمم شد برای جبران این نقیصه به نشر مجله ای خاص همت گمارد و مجموعه ای پدید آورد که حاوی ماحصل تحقیقات و مطالعه معلمان آن در مسائل گوناگون از قبیل ادبیات و فلسفه و تاریخ و جز آن باشد .

پیداست که خواننده گرامی از این مجموعه مطالعه و تحقیقات نباید انتظار نشر مطالب متنوع سرگرم کننده داشته باشد زیرا غرض از نشر این مجموعه تهیه آن گونه مطالب و ایجاد سرگرمی برای خوانندگان نیست و این مقصود را باید از دیگر مجله ها و مجموعه های ادبی حاصل کرد .

در این مجموعه هر بار چند مقاله یا رساله فنی انتشار خواهد یافت و حتی المقدور سعی خواهیم کرد آنها را هر چند نسبتاً مفصل باشند به تمامی و بدون تقسیم به چند شماره طبع کنیم .

پس ناگزیر بجای آنکه هر ماه چند صحیفه معدود بنام محله ماهانه ترتیب دهیم فعلاً هر سه ماه یکبار آنرا در صحایف بیشتر منتشر می سازیم .

از ایزد متعال خواستاریم که ما را در این آزمایش موفق کند و در ادای این خدمت شگرف یآوری دهد .

متن بالا عیناً از صفحات ۱ و ۲ اولین مجله دانشکده ادبیات سال ۱۳۳۲ انتخاب شده است که گویای چگونگی نشر و محتوای مقالات آن مجموعه است .

هیات نویسندگان مجله استادان دانشکده ادبیات و رئیس این هیئت دکتر علی اکبر سیاسی، سردبیر دکتر ذبیح الله صفا و مدیر داخلی دکتر محمد خوانساری بوده است . هر مجله برای چهار شماره خود دارای فهرست مندرجات شامل موضوع و نام نویسنده و صفحه است و به طور متوسط در هر شماره هفت مقاله چاپ شده است . اغلب این مقالات بعداً منشاء آثار و کتب بزرگ ادبی شده اند .

در تحقیق حاضر در بخش اول برای کلیه مقالات فهرست توصیفی یعنی چکیده و خلاصه ی مقالات تنظیم شده است که قسمت اصلی پژوهش است و در بخش دوم هفت فصل با فهرست هایی شامل : نام نویسندگان، موضوعی، مقالات ترجمه شده، سخنرانی ها، گزارشها، تصاویر و در آخر فهرست سایر آمده است . مقالات مجلات ادبی گزارشگر ادبیات معاصر است و مطالعه ی آنها برای همه ی ادب دوستان خالی از فایده نیست .

بخش اول

چکیده ی مقالات

درآمدی بر بخش اول : چکیده مقالات

این بخش فهرستی از چکیده و خلاصه مقالات است ، در این مهم سعی شده بعد از چندین بار مطالعه دقیق اصل مطلب بیان شود و تا حد امکان از حواشی صرف نظر گردد . میزان این خلاصه بر اساس تعداد صفحات و محتوای آنها متغیر است . این فهرست ۳۱۸ مقاله دارد . در پایان هر فهرست مشخصات کامل به شرح ذیل درج شده است :

نام نویسنده ، نام مترجم اگر مقاله ترجمه باشد، سال و شماره و صفحه در مجله، صفحه در پایان نامه.

آذر کیوان و پیروان او

در اواخر قرن دهم هجری، یکی از روحانیون بزرگ زردشتی به نام آذر کیوان از مردم شیراز یا حوالی آن، با گروهی از مریدان خود به هند رفت، درین زمان شاه عباس کبیر در ایران سلطنت می کرد، این گروه از زردشتیان ایرانی ادبیاتی نسبتاً وسیع به وجود آوردند که از آن میان فقط پنج شش کتاب محفوظ مانده است. آثار آنان بدون شک حاوی مطالبی مربوط به دین زردشت است، و از سوی دیگر از ادیان مانوی و بودایی و همچنین از تصوف ملهم می باشد. این مقاله می پردازد به اینکه چرا آذر کیوان و پیروانش به هندوستان رفتند، اینکه آذر کیوان کیست و نامهای فرقه او و پیروانش چیست، هم چنین اشاره به آثار فرقه آذر کیوان از جمله مسائلی است که بررسی شده است.

معین، محمد، سال ۴، شماره ۳، صص ۴۲-۲۵

آزادی فرهنگ و بیان حقیقت

پاره ای حقایق را همه مردم یکسان درک نمی کنند ولی اگر قرار باشد که فردی یا گروهی از افراد خود را مصون از خطا بدانند و استعداد تشخیص حقیقت را به خود منحصر سازند و از اظهارنظر دیگران جلوگیری به عمل آورند مفاسدی را به وجود خواهد آورد که جبران ناپذیر است زیرا عقده ای که در دل اجتماع تشکیل می شود اگر مجال بروز نداشته باشد نظم جامعه را مختل می کند، پس سیاست عاقلانه ایجاب می کند که هر که به اصطلاح عقده ی دل را بگشاید، و چنانچه اندیشه اش درست و حکیمانه بود چه بهتر که مورد استفاده جامعه واقع شود.

سیاسی، علی اکبر، سال ۷، شماره ۱، صص ۷-۱

آغاز علم طب و تاریخ آن تا زمان رازی به نقل اسحق بن حنین

هر یک از امم عالم به دانش و فنی خاص اشتهار دارند و شهرت یونان به طب و فلسفه است. در اواخر قرن سوم و اوائل چهارم علم طب با اوج خود رسید و ترجمه های یونانی و سریانی از کتب طبی تبدیل به کتابهای مستقل و منقح گردید. ابوبکر محمدبن زکریای رازی طبیب و فیلسوف ایرانی نمونه کامل و برجسته ای از پرورش یافتگان آن دوره بود. قدیمی ترین کتاب در طب در دوران اسلامی «تاریخ الاطباء و الفلاسفه» از اسحق بن حنین بوده که سال تالیف آن دویست و نود هجری یعنی اوج ترقی محمدبن زکریای رازی بوده است و مناسب دیده شد این کتاب به زبان فارسی ترجمه و در جمله ادبیات به مناسبت هزار و یکصدمین سال تولد رازی درج گردد. کتاب مذکور از آن جهت حائز اهمیت است که دانشمندان مهم مانند ابن ندیم و بیرونی وابن القفطی آن را مورد استفاده قرار داده اند.

محقق، مهدی، سال ۱۲، شماره ۳، صص ۳۳۹-۳۵۴

آگاهی های تازه از حروفیان

در پیشگفتار کتاب «واژه نامه گرگانی» که به سال ۱۳۳۰ به چاپ رسیده نویسنده کوشیده است که فضل استرآبادی متخلص به نعیمی، بنیادگذار دین حروفی و نوشته هایش را بشناساند. هنوز بیش از نیمی از کتاب چاپ نشده بود که در برخی نوشته ها به ویژه نوشته های حروفی آگاهی هایی به دست آمد. این آگاهی ها را نویسنده به صورت پیوستی بر آن کتاب افزود. پس از آن که چاپ واژه نامه گرگانی به انجام رسید دیوانهای نعیمی و نسیمی به دست افتاد با چند کتاب که در آنها از فضل و پیروان او یاد شده. نویسنده آنها را خواند و یادداشت هایی برداشت و آن یادداشت ها را می آورد.

کیا، صادق، سال ۲، شماره ۲، صص ۳۹-۶۵